

terme usual a Val., per poc que hi estigui generalitzat i encara que no sigui gaire pur. En definitiva, resta possible *centeno* sigui un intrús antic (tolerat per mor de les rimes etc.), i que *sègol/segle* hagués estat un temps el mot general.

SECALE fou certament el mot llatí, que ja figura en Plini. La seva estructura en llatí és més aviat estranya, car si la A era breu s'hi hauria hagut de degradar en síl·laba oberta (tornant-se *ŭ* davant L, o bé *ĭ* si hagués tingut -LI). Que no pot ser derivat de *SĒCĀRE* 'tallar segar' és segur per la quantitat o timbre de totes dues vocals. És veritat que aquesta quantitat no està testificada filològicament puix que no surt mai en vers. M-Lübke que va estudiar molt la qüestió, en *Wiener Studien* xvi, 319, i en l'*Einführung*, 136, dóna un article ben treballat en el REW, 7763 (cf. encara l'extens estudi pan-romànic d'Aebischer, *ZRPh.* LXIX, 392-402), amb dades que rectifico i completo a continuació.

La gran majoria dels descendents romànics tenen l'accent a la primera síl·laba: fr. *seigle*,² *sègol/segle*,²⁰ it. *segale*, -la, it. ant. *segola*, reto-rom. *séjel/séghel* (a tots els Grisons), i en llengua d'oc, tot i que hi ha una minoria de variants, a l'E. Mj. predominen els tipus *segle* (únic testificat en vers, en un trobador anònim de c. al S. XIII, rimant amb un verb *regle*), i *seguel* (la *e* postònica del qual pressuposa accentuació en la inicial); avui també hi dominen de molt les formes *segle*, *seglo* f. (rodanesa); i el TdF encapçala amb *segue*, que és evident i normal reducció de *séguel*,³ també hi ha *sel*, *segra*, *sigra*, en la major part dels dialectes italians (NO i Sic.).

D'altra banda l'accent cau en la A en alguns parlars (n.º 1 de l'article del REW): el roms. *secarǎ* i en altres formes dialectals del NE. d'Itàlia (els dos Vènets, Màntua i Romagna), car el friülà *siale* i el dolomític *siala* dubto que provin res, com sigui que en hiatus és fàcil que l'accent s'hagi desplaçat; també l'albanès *thékərə* 'sègol' (i altres grans cereals) és manllevat del llatí vulgar i hi suposa accentuació SÉCALA segons GMeyer (*Alban Studien* III, 44) (la interpretació dels manlleus bretó i magrebí és incerta en aquest sentit).⁴

La conclusió és, doncs, que hi ha una gran majoria de les dades romàniques que suposen accentuació SÉCALE. Ja a priori, d'altra banda, podíem esperar que aquesta i no pas SECÁLE fos l'accentuació originària: un desplaçament de l'accent és natural si assimila el mot a la copiosa terminació llatina -ĀLIS, -ĀLE, i una Ā postònica interna en llatí és cosa d'una raresa extrema, que el llatí vulgar tendí a eliminar per tots els camins (MONĀCHUS > MONĪCU, COLĀPHUS > COLŪPU > cast. *golpe*, it. *colpo* etc.).

Bartoli, que com els lingüistes italians del seu grup i el seu temps tendia a abusar dels arguments de geografia lingüística (amb pretensió d'erigir-ne lleis) sembla insinuar altra cosa, observa el REW, en fer notar que l'àrea de SECÁLE és com la de FĪCĀTU i no FĪCĀTU etc. Hi ha, però, una disjuntiva: si no hi ha trasllat d'accent per raons llatines, i es tracta d'un fet de data llatino-romànica, no hi ha comparació pos-

sible amb FĪCĀTUM > FĪCĀTU, no sols perquè aquest és degut a la influència de l'hellenisme SĪCOTU, sinó perquè en FĪCĀTU el canvi d'accent ha estat oposat al de SĒCALE > SECÁLE.

I, per altra banda, si en SECALE hi hagué un duplicat d'accent des dels orígens, provinent de la font no llatina, ignota, del mot —ço que bé podria ser— tampoc hi ha comparació lògica possible amb FĪCĀTUM, mot purament llatí modelat tardanament sobre el grec, i que desplaça l'accent pel model de l'hellenisme. També em sembla inadmissible parlar d'una «metàtesi quantitativa» *sĕcāle* > *sĕcāle*, com ho féu Niedermann en un treball primerenc (*ASNSL* CXIII, 445), car no es dóna tal fenomen (o si es dóna, no en llatí ni en tals condicions).

El timbre o quantitat de la vocal E de SÉCALE tampoc no està establert filològicament: només la grafia *sicale* de l'Edicte de Dioclecià (a. 301, d. C.) es podria pendre com indicatiu d'una E tancada, si és tònica, però és possible que ja llavors existís la variant accentual en -ĀLE: Trajà conquistador de la Dàcia és més antic, i són les seves legions que hi van portar el llatí, de manera que des de l'Antiguitat hi pogué haver àrea contínua de -ĀLE des de Venècia fins al baix Danubi.

A desgrat d'aquesta excepció, el fet és que la gran majoria de les formes romàniques postulen clarament E, unànime en cat., oc.,⁵ fr., i també en la llengua comuna d'Itàlia la *e* és tancada, el mateix que suposa la *i* del sic. *sigra* i alguna altra forma dialectal italiana; ço que és precisament la millor prova que el mot en llatí no pot tenir res a veure amb SECARE, i que difícilment es compaginaria amb qualsevol etimologia pre-romana indoeuropea a base de l'arrel sĕk- 'tallar, segar' (italica, celt., germ., alb. i balto-eslava, Pok., *IEW*, 895). És veritat que en això hi ha alguna excepció, almenys en reto-romànic: segons l'obra modelica de MLutta guiat per Jud, el timbre de *sĕgǝl* en diversos parlars sobre-selvans (Tavetsch, Domleschg) correspon a SÉCALE, si bé hi ha E a la forma *sĕjal* de l'Alta Engadina i de Bravuogn, i això reapareix en el *sĕjal* de Disentis (*Der Dialekt von Bergun*, 73 i n.).

Detall que pogué ajudar a la conclusió de Jud (*ASNSL* CXXIV, 388) que SECALE era un manlleu d'una llengua ignota. I de tota manera amb això coincideixen les conclusions unànimes de Walde, Hofmann i Ernout-M.: Walde-H. II, 504; d'acord amb això el mot està silenciats en el dels diccionaris indoeuropeus: Walde-Pok. i en Pok., *IEW*.

D'altra banda Jud hi afegia una important suggerència que es presenta ben convincent: sembla que hi ha d'haver alguna comunitat d'origen amb el ll. *siligo*, -*igunis*: aquest designa una espècie de blat o forment molt blanc, d'hivern o primavera, i és molt antic en llatí (ja en Cató i Varró), però els llatínistes i indoeuropeïstes ja citats estan d'acord que no té tampoc etimologia coneguda ni connexions indoeuropees: les pistes que indica el Walde-H. són del costat ibèric o semític i resten vagues i aventurades; la connexió amb *simla/similago* 'SEMOLA' no és clara en l'aspecte semàntic i té menys base fonètica que la connexió amb